Цана асобнага нумару 20 гр.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 28 (175) Вільня, Субота 5 Траўня 1928 г. Год IV.

СЯЛЯНСКАЯ НІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!

Зямля сялянству бяз выкупу!

АДРЭС РЭДАКЦЫІ І АДМІНІСТРАЦЫІ:
Вільня, Вострабрамская вул. № 8, кв. 1.
(Wilno, ulica Ostrobramska Nr. 8, m. 1).
Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадз. апрача сьвят.
Рэдактар прыймае ад 12-ай да 2-ой гадзіны.

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу.
Беларуская палітычная, грамадзкая, літэратурная і гаспадарчая газэта.
— ВЫХОДЗЕ Ў СЕРАДУ І СУБОТУ. —

ПАДПІСКА:
На адзін месяц — 1 злоты, на тры месяцы — 3 зл., на шэсьць месяцаў — 4 зл., на год — 8 зл.
Для заграніцы удвая даражэй.
Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.

Школьная палітыка.

На працэсе „Грамады“, які цягнецца ўжо трэці месяц, часта спатыкаюцца даволі цікавыя паказаньні сьведкаў. Памінаючы справу віны, ці нявіноўнасьці падсудзімых, хочам спыніцца на паказаньні сьведкі Паляка, гр. Ст. Тугута, якое вельмі характэрызуе адносіны польскіх кіруючых дзейнікаў да беларускага пытаньня. Вось, гр. Тугут, былы міністар дамаёвых урадаў, ініцыятар языковых уставаў, між іншым, даў наступнае паказаньне ў справе палітыкі адносна беларускіх школ: „Языковыя ўставы вельмі часта былі ламаны... беларускія школы скарэй зачыняліся... Вучыцялём не прызнавалі кваліфікацыяў. Адчынены былі курсы для беларускіх вучыцялёў у Кракаве, аднак ведаю, што ніводзен з учасьнікаў гэных курсаў ня стаўся вучыцелем у беларускай школе. З гутарак з міністрамі і сам як віцэ-міністар *сцьвердзіў, што была пляновая і сьведамая акцыя нішчэньня беларускага школьніцтва*“.

Гэтае паказаньне для нас Беларусаў не зьяўляецца ніякай навіной, мы ўвесь час крычалі і крычым, што польская палітыка на беларускіх землях пабудавана на прынцыпе палянізацыі. Аднак, калі паклікаемся на словы польскага міністра, дык гэтым самым толькі яшчэ раз знаходзім доказы таго, што польская ўлада вяла пляновую і сьведамую акцыю нішчэньня беларускіх школаў. Паказаньне гр. Тугута датычыць палітыкі дамаёвых урадаў і затым на гэтым паказаньні ня можам апірацца пры разглядзе пытаньня адносінаў цяперашняга ўраду да беларускага школьніцтва. Маем затое рад фактаў, якія сьведчаць аб тым, што ў працягу двух апошніх гадоў палітыка міністэрства асьветы, ня гледзячы на маёвы пераварот і ўладу г. зв. польскіх дэмакратаў, асталася амаль што зусім тая самая. Ведама добра, што на зложаныя дэкларацыі на некалькі сот беларускіх школ у сёлетнім годзе былі адчынены толькі колькінаццаць школ, у якіх вучыцялямі асталіся тыя самыя польскія вучыцялі, што вучылі ў польскіх школах.

Як бачым, перш-на-перш адчынена вельмі мала школ, апрача таго, школы гэтыя атрымалі толькі беларускі назоў, бо не дасталі беларускіх вучыцялёў. Такі стан рэчаў улада можа тлумачыць, як заўсёды гэтым прыкрываліся школ. інспэктары, недахватам кваліфікацыяў сярод белар. вучыцялёў. Калі-б на’т і так было, дык паскольку палітыка цяперашняга ўраду ішла-б па лініі выкананьня языковай уставы, дык школьная ўлада павінна была-б ужо адчыніць беларускую сэмінарыю, або вучыцельскія курсы і такім чынам аргумэнт аб недахваце кваліфікацыяў сярод беларускіх вучыцялёў зусім адпаў-бы. Тымчасам улада ня толькі не паклапацілася аб адчыненьні дзяржаўнай беларускай сэмінарыі, ці беларускіх вучыцельскіх курсаў, але яшчэ не дала дазволу Беларускаму Інстытуту Гаспадаркі і Культуры на адчыненьне прыватных беларускіх вучыцельскіх курсаў і прыватнай беларускай вучыцельскай сэмінарыі. Мала гэтага, у польскіх школах працуе некалькі дзесяткаў вучыцялёў Беларусаў, куратория магла-б іх вызначыць у адчыненыя беларускія школы, тымчасам у польскіх школах астаюцца беларускія вучыцялі, а ў беларускія школы вызначаюцца польскія вучыцялі. Вось гэтыя аргуманты сьведчаць толькі аб тым, што зьмена палітыкі адносна беларускага школьніцтва дагэтуль не наступіла.

Так выглядае справа з беларускім пачаткавым школьніцтвам. Калі глянем на беларускую сярэднюю асьвету, дык і там знойдзем тое самае. Існуючыя 4 беларускія прыватныя гімназіі не атрымліваюць урадавых субсыдыяў. У дзяржаўным бюджэце на 1928/29 год няма ніводнае пазыцыі асыгновак на дапамогу беларускім гімназіям, непрадбачаны і расходы на беларускую вучыцельскую сэмінарыю і іншыя расходы, зьвязаныя з разьвіцьцём беларускага школьніцтва. Матурыстыя беларускіх гімназіяў дагэтуль ня маюць правоў, унівэрсытэты ў краю для іх зачынены, а калі хочаць вучыцца, дык мусяць эміграваць за граніцу.

Ясная рэч, што польская ўлада ўсімі спосабамі імкнецца да таго, каб ня множылася беларуская інтэлігэнцыя, якая ў адраджэнскім беларускім руху можа адыграць рашаючую ролю. Вось дзеля гэтага беларускія гімназіі ня маюць правоў публічнасьці і не атрымліваюць урадавых дапамог. Аднак, на перакор гэтым імкненьням кіруючых дзейнікаў, моладзь наша здабывае вышэйшую асьвету, кадры беларускае інтэлігэнцыі з кожным годам павялічваюцца. Праўда, пры іншых спрыяючых варунках жыцьця гэтае павялічэньне ішло-б шмат больш шыбкім тэмпам, чымся ідзе цяпер, бо частка новай інтэлігэнцыі заражаецца чужацкім духам і чужацкімі ідэямі і такім чынам вынараджаецца, але ўсё-ж такі можам сцьвердзіць, што беларуская інтэлігэнцыя з кожным годам лічбова ўзрастае. Гэта зьяўляецца для нас вельмі пацяшаючай зьявай, бо сьведчыць яна, што польская палітыка „нішчэньня беларускага школьніцтва“ не дасягае сваё мэты. Ня гледзячы на такую палітыку, кадры беларускай інтэлігэнцыі павялічваюцца, мала гэтага, беларуская вёска таксама ня толькі не палянізуецца, а здабывае што раз больш беларускае сьведамасьці. Апошнія выбары выказалі, што лік галасоў, аддадзеных за беларускія сьпіскі 4 сакавіка с. г., шмат перавышае галасы, аддадзеныя пры выбарах 1922 г.

Гэта сьведчыць, што ані польская школа, ані польскія вучыцялі, ані асаднікі не апраўдалі свайго існаваньня на беларускіх землях. З гэтага ўсяго кіруючыя польскія дзейнікі, воляй-ня-воляй, павінны быць прымушаны перастаць тасаваць палітыку „нішчэньня беларускага школьніцтва“. Беларуская сьведамасьць ужо так глыбока закаранілася, а беларуская культура знаходзіцца ўжо на так высокай ступені, што ніякая сыстэма палянізацыі, ні адкрытая, ні скрытая, нічога не паможа. Беларускае жыцьцё ідзе ўперад законам натуральным і затым раней ці пазьней здабудзе сабе і законы юрыдычныя.

Сьвяткаваньне 10-х угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі.

(Чыкага, Амэрыка).

Расейская газэта «Рассвѣт», якая выходзіць у Чыкага, зьмесьціла справаздачу аб сьвяткаваньні 10-х угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі. Сьвяткаваньне гэтае, як ужо ведама нашым чытачом, было наладжана Беларускім Нац. Саюзам у Амэрыцы.

Аб гэтым сьвяткаваньні мы ніжэй зьмяшчаем справаздачу паводле ўспомненай газэты «Рассвѣт».

Банкет Беларускага Нацыянальнага Саюзу ў Кангрэс-Готэлі 25 сакавіка с. г. наладжаны з прычыны 10-х угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі сабраў у Флёрэнтын-Рум, адну з прыгажэйшых заляў даўн-таўна (асяродак горада), да 200 чалавек гасьцей.

Тут былі:

Беларусы, Літоўцы, Украінцы, Латышы, Карпатарусы, Ірлянцы, Немцы

і многа іншых, пераважалі аднак-жа першыя тры нацыянальнасьці, што прыдавала беларускаму сьвяту яшчэ і характар дэманстрацыі прыяцельства гістарычна і палітычна самых блізкіх паміж сабою народаў на Ўсходзе Эўропы.

Ад паловы 7-ай гадзіны вечара госьці ўжо сталі зьбірацца ў прыгожых гасьцінных Кангрэс-Готэлю, але-ж толькі на канчатку 7-ай гадзіны адчыніліся аздобныя дзьверы Флёрэнтын-Руму і публіка пад зыкі маршу пачала занімаць сталы, месьцячыся пераважна згодна арганізацыяў і нацыянальнасьцяў; асобныя сталы занімалі: ганаровы стол—прэзыдыум, аратары і ганаровыя госьці, стол прэсы, стол артыстаў. Кожнаму госьцю Беларускі-гаспадыні падносілі жывыя рожы...

Стол прэсы, паміж іншымі, занялі прадстаўнікі газэтаў:
„Чыкага Трыбюн“, „Чыкага Дэйлі Ньюс“, „Наўэнас“, „Рассвѣт“ і інш.

За ганаровым сталом, апрача афіцыяльных асобаў і аратараў, былі: *д-р В. Семёнавіч, кап. Мік. Семёнавіч, Б. Пеляховіч, Павал Чопка, Антон Змагар, пані Б. Кальвайтыс, пані Л. Гайзат, пані І. Ульман, а. М. Урбановіч з Кэноша, Віск* і інш.

Над ганаровым сталом былі дэкаратыўна развешаны вялікія *два сьцягі—беларускі і амэрыканскі,* усе сталы былі ўпрыгожаны жывымі ружамі—адпаведна калёрам сьцягу.

Вячэра адбывалася пад канцэртнае выкананьне жаночага трыё, кіраванае маладою скрыпачкаю **Марусяй Білік,** пры ўдзеле **Кетрын Корк** — віолёнчэлісткі і **Гэрнэр Сміт**—піяністкі.

Пад канчатак вячэры знаны, выдатны беларускі дзеяч Язэп Варонка ад імя Беларускага Нацыянальнага Саюзу старшынства на банкеце перадаў прафэсару **Я. Тарасэвічу,** які прыехаў на сьвяткаваньне з Альтмон, Н. І., і вось малады Беларус-прафэсар і паэт, падзякаваўшы за выбар, у далейшай прамове гаварыў аб ідэалістычнай падставе нацыянальнага адраджэньня і шляхох да яго Беларускага Народу. Прамову старшыні горача прывітала публіка, а *музыка выканала гімны: амэрыканскі „Стар спэнгэр бэнэр“ і беларускі „Ад веку мы спалі“, публіка выслухала іх стоячы.*

Далей гавораць у парадку, вызначаным тостмайстрам, наступныя асобы: консул Літоўскай Рэспублікі **А. Кальвайтыс** (на літоўскай мове, музыка выконвае літоўскі гімн), консул Латвійскай Рэспублікі **І. Ульман** (на ангельскай мове, музыка выконвае „Амэрыку“), старшыня Украінскага Грамадзянскага Клюбу **д-р М. Сімэнс** (на ангельскай мове, музыка выконвае ўкраінскі гімн), **а. І. Кавальчук** ад Карпатарусаў (на беларускай мове), рэдактар газ. „Наўэнас“ сацыял-дэмакрат **П. Грыгайтыс** (на літоўскай мове), атаман „Січэй“ — Амэрыкі і Канады—**д-р С. Грыневецкі** (на ўкраінскай мове) і адвакат **Ст. Кодыс** (на ангельскай мове).

У пярэрвах, паміж прамовамі аратараў, ідзе канцэрт: солё на роялі выконвае жонка латвійскага консула даравітая піяністка пані **І. Ульман,** пяўцы **П. Савельеў** (тэнар) і **А. Грышаеў** (барытон), выканалі і солё-сэрэнаду з „Пяяцаў“, „Ноўгарад-Дынча“ і асабліва прыгожа дуэт „Дэ ты бродыш моя доля“... вядомая пявіца гр. **М. Кучкоўская-Сікора** (сопрана) абсалютна захоплівае ўвагу слухачоў выкананьнем „Скрыпачкі“, „Кармэна“—Вільсона і інш., акампануе ёй піяністка **Рыта Ротэрмэль,** якая сваею чаргою выступае і солё, даючы магчымасьць прысутным яшчэ раз паслухаць яе прыгожую ігру. На заканчэньне афіцыяльнай часткі банкету прафэсар Я. Тарасэвіч падзякаваў паном консулам, ганаровым госьцям, аратарам, артыстам і адчытаў тэлеграмы і прывітаньні, атрыманыя Беларускім Нацыянальным Саюзам. А іх вельмі многа: не забылі аб 25 сакавіка: генеральны консул Літвы ў Нью-Ёрку **П. Жадэйка** з жонкаю; рэдактар газэты „Амэрыка“ ў Філядэльфіі **В. Латоцкі;** галоўны інсп. украінскай арміі **В. Кедроўскі** (з Нью-Ёрку); рэдактар газ. „Свабода“ (ў Джэрсі Сіці); **д-р Мішуга, О. Рэвюк, В. Бобрык:** Беларусы з Дэтройта, Міч., (**З. Скрабук** ды інш.); Беларусы з Філядэльфіі, Па., (**Я. Рухлевіч, В. Мухлада, А. Скорб** ды інш.); Беларусы з Салэм, Мас, (**Юры Авін** ды інш.); Беларусы з **Грэнд Рэпідс, Міч.,** (**а. Леў Себратовіч** ды інш.); Літоўскі Клюб у Чыкага—старшыня **д-р Найкэліс; Украінскі Клюб у Чыкага; а. Тарнаўскі,** сьвяшчэньнік Сьв.-Мікалаеўскага Сабору ў Чыкага; „Абарона Украіны—**В. Лук’янчык;** першы рэгэнт першага беларускага хору ў Пецярбурзе (ў 1911 г.), які цяпер жыве ў Чыкага — **Ст. Шымкус;** старшы сябра літоўскай калёніі ў Амэрыцы—**Ёзас Гэртмановіч;** літоўскі дзеяч **Г. Шукіс** ды інш.

Толькі што закончыў старшыня чытаньне прывітаньняў, як зараз-жа зьяўляецца сам цудадзей віёлончэлі **Франц Сікора;** публіка спатыкае яго громам апладысмэнтаў. П. Сікора адразу падымаецца на эстраду і выконвае музыкальную п’есу „Вэнгерская рапсодыя“. Атрымаўшы авацыі на „біс“—п. Сікора іграе п’еску ўласнага твору... Ізноў авацыі. На астатак, апошняе слова тостмайстра, авацыі па адрэсу Беларускі—Марыі Нэяровіч, якая зрабіла беларускі сьцяг, госьці ўстаюць: распачынаецца баль... (забава, танцы і г. д.).

І толькі а першай гадзіне ўночы Флёрэнтын-Рум заціхае. Чутны падзякі ды пажаданьні...

Падзяка Беларусаў.

(Пісьмо рэд. „Рассвѣт“).

Паважаны Пане Рэдактар!

Гэтым ветліва просім Вас—надрукаваць у „Рассвете“—наступнае:

Прэзыдыум банкету Беларускага На

З жыцьця Польшчы.

Афганскі кароль Аманулла ў Варшаве.

29 красавіка ў Варшаву прыехаў кароль Афганістану Аманулла са сваею жонкаю і сьвітаю. Польскі ўрад і Варшаўскі магістрат нарыхтаваў вельмі пышнае спатканьне каралю і апрацаваў праграму яго пабыту.

Каралю адведзены асобны палац. Сьвіта яго размешчана ў 20 пакоях. Каралю дадзены асобны цягнік. Варшаўскія вайсковыя аркестры пасьпешна навучыліся іграць афганскі гімн. Аднаго з наступных дзён калі будзе інсцэніраваны пажар Варшаўскай Опэры, тады Аманулла ў бачыць працу польскіх пажарных. Пасьля гэтага мае адбыцца банкет, калі будуць падаваца адны салодкія стравы. На гэта Варшаўскі магістрат асыгнаваў 10,000 злотых.

Польска-аганістанскія адносіны.

У папярэднім нумары мы находзілі трату грошай на пышны прыём афганістанскага Караля Аманулаха безсэнсоўнаю. Але-ж гэта было перад прыездам караля. Цяпер-жа сэнс выясьняецца. Акрамя княжаскіх халатоў, якія атрымалі ад кар. Аманулаха, прэз. Масьціцкі, марш. Пілсудзкі, в-прэм'ер Бартэль ды мін. Залескі, атрымала на два гады пасаду пакаёўкі ў каралевы Сураі варшавянка Савіцкая. Вось як бачым, дык сэнс пышнага прыняцьця караля быў, бо чатыры халаты ды пасада пакаёўкі чаго-небудзь „варты“, а як на пачатак, дык аж надта „добра“.

Напад на савецкага прадстаўніка ў Варшаве.

4 г. траўня ў Варшаве расейскі эмігрант Ю. Вайцяхоўскі выстраліў два разы ў савецкага прадстаўніка па гандлёвым справам Лізарава, які ехаў самаходам. Выстралы на трапілі да мэты. Лізараў астаўся жывым і здаровым. Вайцяхоўскі арыштаваны, які заявіў, што ён страляў у Лізарава па свайму асабістаму жаданьню, ды што зробіць гэта моў намер ўжо даўно.

З прычыны вышэй паданага здарэньня, у Варшаве, а таксама і ў іншых мясцовасьцях Польшы, як падаюць польскія газэты, арыштавана ўжо многа расейцаў.

Растуць забастоўкі.

„Glos Prawdy“ у № 111 між іншым піша: „Забастовачная акцыя спатыкаецца з досыць сільным апорам прамыслоўцаў. На гэта паказвае ўзрост эканамічных забастовак аб направе заработку ў 1927 годзе. Так, у часе першых трох кварталаў (чвэрцяў) занатавана ў Польшчы 407 забастовак аб направе заработку і 2.093.056 страчаных дзён, а ў 1925 годзе — 361 забастоўка“.

З гэтага відаць, што палажэньне работніцкай клясы з кожным годом становіцца горшым.

Чорны дождж.

27 красавіка ў Кракаве і Львове выпаў дождж чорнага вулканічнага пылу. Гэтае зьявішча польскія вучоныя ставяць у сувязь з землетрасеньнем на Балканах. Чорны дождж у жыхарства гэтых мясцоў выклікаў вялікую трывогу. Ніякіх паважнейшых выпадкаў ад гэтага не здарылася.

РОЗНЫЯ ВЕСТКІ.

— 24 красавіка у Львове распачаўся палітычны працэс проці 15 украінскіх студэнтаў, абвінавачаных у здрадзе стану і сабатажы.

— Галоўны камісар дзяржаўнай паліцыі Лукасэвіч аддалены ад пасады і арыштаваны за розныя машэнствы.

— На вуліцы м. Львова на вачох публікі польскі ахвіцэр зарубаў шаблёю дзяўчыну, з якою меўся жаніцца.

Сяляне! Чытайце і пашырайце „Сялянскую Ніву“.

Першамайскія сьвяткаваньні.

У Вільні.

У Вільні першамайскія сьвяткаваньні работнікаў адбываліся пад трыма фірмамі.

Выступалі самастойна жыдоўскі „Бунд“, які ладзіў мітынг у залі тэатру „Макабі“. Прысутных было каля 300 асобаў. Пасьля мітынгу адбыўся паход праз вуліцы: Навагрудзкую, Завальную, Троцкую, Нямецкую да Басачковага пляцу.

Таксама самастойна адбывалася сьвяткаваньне польскіх сацыялістых. Паход іх адбыўся ад Камітэту на Кіеўскай вуліцы да Меставай залі, дзе адбыўся мітынг.

Трэцяе сьвяткаваньне ладзілі польскія лявіцовыя сацыялісты. Мітынг іхны адбыўся ў залі Крэнгеля ў прысутнасьці каля 900 асобаў. Паход іх пустуўся ад Людвісарскай праз Віленскую, Нямецкую да Вялікай вуліцы.

Наагул сьвяткаваньні прайшлі спакойна, бо закончыліся толькі некалькімі раненымі і, здаецца, толькі аднаго арыштавалі.

Сьвяткаваньні ў Варшаве.

Сьвяткаваньні ў Варшаве адбыліся трохі гучней, бо там было больш раненых, больш арыштаваных. Сярод раненых знаходзіцца Камісар Паліцыі Шварц. Рэшта раненых — работнікі, якія біліся паміж сабою. І як відаць, біліся запраўды сур'ёзна, бо было нават 4 работнікі забіта.

Сьвяткаваньні ў-ва ўсей Польшчы.

Сьвяткаваньні ў Польшчы наагул прайшлі пад знакам барацьбы работнікаў арганізаваных пад штандарам польскіх сацыялістых і камуністых.

Лічбова пераважалі сацыялісты, а гэта сьведчыць, што самыя палякі нават з радыкальным пераканаьнем не пазбаўлены нацыянальнага пачуцьця.

Сьвяткаваньні за граніцаю.

У Маскве.

Першамайскія сьвяткаваньні ў Маскве адбыліся вельмі пышна і па ўсім правілам цэрамоніялу.

Адбыўся вайсковы парад, які прыняў у прысутнасьці ўсяго савецкага ўраду і дыплёматычнага корпусу старшыня рэв.-ваен-савету Варашылаў.

Пасьля гэтага да самага вечара хадзілі розныя савецкія арганізацыі па вуліцах Масквы з чырвонымі сьцягамі, а на мітынгах ганьбілі сусьветную буржуазію і ўсіх тых, хто ня скача пад дудку камуністых.

2-га траўня быў адпачынак ад першамайскага сьвяткаваньня.

Па сьвеце.

Першыя весткі гавораць аб тым, што там, дзе адбываліся сьвяткаваньні, дык праходзілі яны не пад знакам змаганьня работнікаў з буржуазіяй, а пад знакам змаганьня работнікаў самых з сабою. Такі стан рэчаў разьбіваючы работніцкую салідарнасьць „пускае ваду на млын буржуазіі“, якая карыстае з работніцкіх спрэчкаў паміж сабою за працоўныя лёзунгі.

Што дзеецца ў сьвеце?

Выбары ўва Францыі.

У мінулую нядзелю 29 красавіка закончыліся выбары прадстаўнікоў у французскую палату (сойм). Выбрана 169 рэспубліканцаў, 95 лявіцовых рэспубліканцаў, 60 незалежных радыкалаў, 115 радыкальных сацыялістых, 45 радыкальных рэспубліканцаў, 102 сацыялісты, 9 кансэрватыстаў, 16 камуністых. На гэтых выбарах камуністыя страцілі 8 мандатаў, бо ў папярэдняй палаце яны мелі заместа цяперашніх 16—24 мандаты.

Атрымаў поўную перамогу ўрадавы блёк Пуанкарэ, які складаецца з некалькіх партыяў і які выступаў пад гаслам фінансавай направы, г. зн. павышэньня вартасьці французскага грошай. Неспадзеўкаю французскіх выбараў быў правал павадыра французскіх сацыялістых Лявона Блюма.

Рыхтуецца... вайна.

„Румынская газэта „Кунвэнталь“, якая блізка стаіць да ўрадавых колаў піша, што Італія ў хуткім часе абвесьціць вайну Югаславіі. Плян кампаніі апрацаваны ў-ва ўсіх падрабязнасьцях Італьянскія войскі кінуцца на Югаславію з трох напрамкаў. Мусаліні лічыць на помач з боку македонскіх камітаджыяў. Мусаліні прапанаваў Румыніі прыняць удзел у вайне. Каб забясьпечыць Румынію ад нападу СССР польскія войскі павінны стаць на Дняпру, аб гэтым быццам вялася перагаворы паміж Мусаліні і Залескім, які нядаўна быў у Рыме“.

Так піша „Сегодня“ у № 114.

Вынікі землетрасеньня ў Баўгарыі.

Згодна афіцыяльных дадзеных баланс землетрасеньня ў Баўгарыі выяўляецца ў наступных лічбах: забіта 203 чал., ранена 700, разбурана 10 тыс. будынкаў, прыведзена ў няпрыгодны для жыльля стан 10,500 буд. Каля 100 тыс. чалавек астаецца пад голым небам. Страты ацэніваюцца на $2^1/_2$ міліярда левау.

Землетрасеньне ў Грэцыі і Італіі.

У хуткім часе пасьля землетрасеньня ў Баўгарыі здарылася катастрафальнае землетрасеньне ў Грэцыі, дзе зусім разбурана места Карынф. У выніку наступных паўторных устрасаў стварыўся новы падморскі вулкан, які проста з вады пачаў выкідаць густыя клубыдыму.

цыянальнага Саюзу, які адбыўся 25-га сакавіка ў Кангрэс-Готэлі ў Чыкага, Ілл. з прычыны 10-х угодкаў абвешчаньня 3 Устаноўчай Граматы аб Незалежнасьці Беларусі—прыносяць сваю *шчырую падзяку прысутным на банкеце, асабліва-ж М. Рубяжаніну,* старшыні Незалежнага Т-ва **В. Сабінскаму**, старшыні Сьв.-Юр'еўскага Брацтва **Д. Міхальчуку**, б. старшыні Таварыства ім. **Ф. М. Дастаеўскага**—**І. Пятніцы**, старшыні Т-ва ім. **А. С. Пушкіна**—**Мік. Якубені**, незалежнікам **Я. Дзейку, Вараб'ю**, нашым прыяцелям **д-ру А. І. Недзельніцкаму, д-ру П. А. Чудовічу, В. Данільчуку, Р. Хомку, Н. Брэнько, А. Мізэвічу**, сёстрам **М. і О. Нэяровічам** і шмат іншым, — за удзел у банкеце і дапамогу яго пасьпеху.

Асобную падзяку прыязыдум прыносіць п. п, артыстам: **М. Кучкоўскай Сікора, Ф. І. Сікора, пані Роце Ротэрмэль, пані І. Ульман, п. п. Савельеву, Грышаеву і Марусі Білік** за ўдзел у канцэрце-банкету.

Імёны нашых прыяцеляў мы апублікуем у нашай прэсе на Бацькаўшчыне, каб нашыя браты-Беларусы ведалі, што і тут у Амэрыцы Беларусь мае абаронцаў яе праўоў і свабоды.

Прымеце завярэньні поўнай пашаны:

Праф. Янка Тарасэвіч,
Павал Чопка,
Антон Змагар,
Язэп Варонка.

26 сакавіка 1928 г.
Chicago, Illinois.

ЯКУБ КОЛАС. 6)

Новая Зямля.

(Працяг).

VI.

КАЛЯ ЗЯМЛЯНКІ.

Я буду рады, калі ўдасца
Маім знаёмым ў вашай ласцы
Хоць на кароценькі часочак
Заняць хоць цесьненькі куточак.
Жыцьцё іх, праўда, няцікава,
Пра іх нідзе ня ходзіць слава,
Аб іх гісторый не складаюць,
Пра іх і песень не сьпяваюць,
Апроч вятроў, што нудна ў плоце
Зімою ў горкай адзіноце
Халодны сьнег нясуць-зьдзіраюць
І бедным людзям байкі баюць
Аб жыцьці, долі іх пахілай
І плачуць-стогнуць над магілай,
Дзе косьці іх у прахе тлеюць —
Адны вятры іх пажалеюць.
Але ня кожны сьціміць мовы
І жальбы ветру між будовы:
Чаго ён жаласна сьпявае,
Каму ён песенькі складае?
І бацьку скора сын забудзе —
Каротка памятка аб людзе,
Аб простым людзе. І такая
Усім бедным доля выпадае:
Прайсьці свой круг, прамарнаваца
І невядомымі застаца
Ды быць забытым тут усімі —
І сваякамі і чужымі.
І мне заўсёды горка стане,
Калі я ўбачу на кургане
Пад шэрым прыкладам драўляным
Прыпынак вечны селяніна.
Стаіць там крыжык-сіраціна,
Сівенькім мохам ўвесь убраны,
З павязкай белай, даматканай.
Пытаю: хто тут пачывае?
Даяўчына можа маладая
У поўным цьвеце красы-сілы
Сыйшла бяз часу да магілы?
Ці здатны хлопец-малайчына?
Маўчыць магіла селяніна.
А хто пахован, я ня знаю
І смутак моцны ў сэрцы маю.
А тут закопаны навекі
Надзеі, радасьць чалавека,
І гора схована ліхое —
Усё жыцьцё беднае людзкое.
Мае знаёмыя няўзрачны,
Нічым ня слаўны і ня значны,
Усё людзі простыя, малыя,
Хоць пасваёму і ўдалыя,
Але ўдалымі іх ня лічуць.
Жывуць, цярпліва долю сьмыкуць
І крыж нясуць мужычы ціха,
Дабра ня бачачы з-за ліха.
Ды што зрабіць? Я-б сам быў рады,
Ня ведаць крыўды той і здрады,
Што просты люд нясе вякамі
Сваімі ўласнымі гарбамі.
Ды горкай праўды не схаваеш,
Ды ніяк не ашукаеш.
Ды і навошта? Крый нас, божа!
А праўда мне ўсяго даражэй,
І бацька праўдзе вучыў змалея,
Дык з гэтай праўдай ступім далей.
Дзень добры, новая мясьціна!
Спаткай ты нас, як маці сына
Па часе доўгае разлукі,
І разгарні прывеціна рукі
Для тых, хто змушаны ў няволі
Жывіцца хлебам тваіго поля;
Зірні ты сьветлым вокам ласкі,
Авей крылом прыгожай казкі,
Каб гэта жыцьце-пуцявіна
Была нам сьветлая часіна;
Узброй надзеямі нам грудзі,
Бо мы твае, зямелька, людзі!
На першы погляд няцікава
Парэчча гэта выглядала,
І смуткам сэрца калыхала
Старых бярэзін гэтых лава,
Што на голым між лясамі
Шумела голмі вярхамі,
Было ўсё тут парасківдана,
І праслі нізкія паркана
З трухлявых шул павыяжджалі,
І трэскі кучамі ляжалі
На ўсім двары і на дрывотні;
Стары хлявец без падваротні,
Гумно са стрэшкай пасівелай,
Аброслай мохам, абапрэлай,
Прыгрэбнік, хата — ўсё дачыста
Казала ясна, галасіста
Аб непарадку, запусьценьні,
Аб гаспадарскім нерадзеньні.
Слязьмі Міхашча заліласе —
Такою ямаю здаласе
Старая хата ў тры ваконцы!
Парог ня праступіла —
О, божа добры, як няміла!
Ці сьвеціць тут калі хоць сонца?
Было так цёмна, няпрытульна?
У гразі, ў балоце ўсё агульна:
Як печ, як столь і сьцены, лавы,
І дух пракіслы дух-трухлявы
З усіх куткоў дыхнуў сярдзіта.
Зямля на ямы ўся пабіта.
Было відаць, што тут ліпелі
Да часу людзі і ня дбалі,
Гразі ніколі ня зьмівалі,
Рабіць парадку не хацелі,
Жылі пасьвяніскую, кацьмакамі
І ў добрай згодзе з прусакамі.
Вясна была ямчэ ў пачатку,
Але сьнягі ўжо раставалі,
І дружна ў полі балбаталі
Раўкі, рачулкі і ў грамадку
Яны ваду сваю зьлівалі,
Ад сну гаі, лясы будзілі
І людзям душу вясялілі.
І ўсё патрошку ажывала:
На дрэве покаўка таўшчала,
У сабе лісточак далікатны,
Пахучы, сьвежанькі, прыўдатны
На добрым сонцы гадавала.
Старыя хвоі і яліны,
Далёка кінуўшы галіны,
Глядзелі хораша, любоўна,
Як іх патомкі згодна, роўна
Стаялі гожай чарадою,
Схіліўшысь к сонцу галавою.
У лясох, гаёх драздсы сьпявалі,
У балотах кнігаўкі крычалі;
А ў небе ўдзень і вечарамі
Высока адзьвельмі шнурамі
Зьляталіся вырай жураўліны
І амярцьвелая даліны
Будзілі звонкім сваім крыкам,
Як-бы прывітным гэтым зыкам
Віталі родныя балоты,
Густыя лозы і чароты.
І на душы нейк весялела
І сэрца радасна хацела
А думкі ціхія і мары
На душу калі свае чары.
Хацелась жыць, ушыр разьвяцца,
За долю лепшую змагацца,
Ўзнімаліся грудзі, чуліся сілы
І божы сьвет здаваўся мілы.
Памалу дзень за днём ў Парэччы
(Такая ўрода чалавеча)
Зжываліся з месцам, прывыкалі,
Гняздо старое забывалі,
І праз якіх дзьве-тры нядзелі
Ужо весялей на сьвет глядзелі
Будынкі гэтыя старыя —
Яны зрабіліся, як ня тыя.
Агледзіў іх Антось, падправіў
І шулы новыя паставіў

Японцы і Кітайцы.

Дзеля таго каб ратаваць ад нацыянальнай кітайскай арміі, паслушнага сабе кітайскага генерала Чанг-Тсо-Ліна, які дазваляе чужацкім капіталістам вызысківаць кітайскі народ, японцы паслалі свае войска ў кітайскае места Цзі-Нан-Фу.

Але-ж нацыянальныя кітайскія пад правадырствам ген. Чанг-Кай-Шэка разбіўшы Чанг-Тсо-Ліна атакавала японцаў у Цзі-Нан-Фу. Кітыйцы маюць пасьпех. 40 тысяч японцаў ня маючы прадуктаў і амуніцыі находзяцца ў цяжкім палажэньні і калі не здарыцца які цуд, дык павінна здацца кітайцам. Японія выслала падмогу, якую не дапусьціўшы да Цзі-Нан-Фу кітайцы забралі ў няволю. Камандзір гэтага японскага войска пасьпяшаўшага на падмогу сваім у Цзі-Нан-Фу, пакончыў самабойствам.

Гутарка-гутаркаю, а дзела дзелам.

Увесь час паміж усімі дзяржавамі ідуць гутаркі аб разаружэньні ды аб вечным спакоі Але-ж пад гэты шумок усе дзяржавы ўсьцяж уваружаюцца: будуюць крэпасьці, ваенныя караблі ды вырабляюдь што раз вялікшую колькась рожных ваенўых прыладаў.

Газэты пішуць, што Францускае ваеннае міністэрства пастанавіла пабудаваць у Эльзас-Лётарынгіі вялікія ўкрапленьні, бітонныя бліндажы ды стратэгічныя чыгункі. Кошты усяго гэтага аблічаны на 50 мільёнаў франкаў.

Амэрыканскія Зл. Штаты прынялі марскую праграму, згодна якое, у працягу з гадоў, маюцца пабудаваць новых 15 вялікіх ваенных караблёў.

СУСЬВЕТНАЯ УСЯЧЫНА.

— У Брусэлі (Бельгія) 25 красавіка памёр расейскі белагвардэйскі генерал Врангель.

— Паўднёвая кітайская армія заняла ўжо сталіцу Шантунга — Тсінанфу, забраўшы пры гэтым 60,000 ружжаў і 110 гармат.

— 27 красавіка ў Вене арыштаваны Бэля-Кун, быўшы камісар камуністычнага ўраду ў Вэнгрыі.

— ВЦИК СССР пастанавіў пачынаючы ад 1928 году сьвяткаваць першамайскае сьвята два дні—1 і 2 траўня (мая).

— На мінулым тыдні па Савецкай Украіне прайшоў страшэнны ўраган, які цэлымі хмарамі пылу засланяў дзенны сьвет і прычыніў шмат матэр'яльных шкодаў.

— Жыдоўскае Тэл. Аг. даносіць, што і ў Палестыне пачаліся арышты камуністых. Паліцыя арыштавала канфэрэнцыю камсамольскіх дэлегатаў—19 жыдоў і 1 араба.

Працэс „Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады“.

(Паводле вестак польскай прэсы).

Дапрос пракурорскіх сьведкаў.

31-шага дня працэсу некалькі сьведкаў, пераважна з паліцыі, гаварылі аб „камуністычнай“ дзейнасьці вучняў Радашкаўскай беларускай гімназіі: Шышкевіча, Сабалеўскага, Аулака і Грыча. Пасьля дапросу пры зачыненых дзьверах афіцэраў II аддзелу ген. штабу, давалі паказаньні другія сьведкі аб забойстве канфідэнта Івашкевіча. З паказаньняў іх вынікае, што забойцаю зьяўляецца А. Юдзёнак, які пасьля забойства ўцёк у СССР.

Пачатак 32-га дня працэсу так-жа быў прысьвечаны забойству Івашкевіча, Справа гэтая закончылася нарэшце адчытаньнем пратаколу аглядзінаў трупа. Экспэрт д-р **Благашэўскі** на падставе яго выказаў думку, што забойцаў Івашкевіча было некалькі чалавек.

Дапрашываліся так-жа прывезеныя з вастрогу: **Цьвяткоў, Штрумпф, Алейнічак і Войтка,** пасьля чаго адв. Петрусэвіч прасіў суд далучыць да актаў справы № 31 „Беларускага Дня“, у якім забіты Гурын друкаваў свае ўспаміны аб Луцкевічу. Закончыўся дзень адчытаньнем пры зачыненых дзьверах паказаньняў Гурына.

Дапрос сьведкаў з боку абвінавачаных.

(*Трыццаць трэці—трыццаць чацьверты дзень працэсу 16 і 17 сакавіка*).

Толькі з 33-га дня гэтага вялікага працэсу пачынаецца дапрос сьведкаў з боку абвінавачаных.

Пасланка ад „Вызваленьня“, **Касмоўская,** між іншым гаворыць, што першае выступленьне Тарашкевіча ў Сойме, па экспозэ прэм'ера Сікорскага, сьведчыла аб лёяльных адносінах да польскай дзяржаўнасьці і аб шчырым імкненьні да супрацоўніцтва дэмакрацыі абодвых народаў. У прамове чулася чаканьне зьдзейсьненьня „віленскай адозвы“ галоўнага павадыра і абяцанак папярэдніх урадаў. З часам, вынікам нездаваленьня культурна-нацыянальных патрэбаў Беларускага Народу, выступленьні Тарашкевіча ў Сойме мелі штораз больш разачараваньня. Адносіны польскай правіцы былі вельмі варожыя. Тарашкевіча лічу беларускім патрыётам, які імкнецца да направы долі свайго народу. Сябе-ж Тарашкевіч лічыў Беларусам, выгадаваным у польскай культ.

Былы міністар **Тугут** зазначае, што ў 1922 годзе Беларусы радаваліся са здабыцьця Палякамі незалежнасьці. Павадыры Беларусаў былі пэўнымі, што ў польскай дзяржаве будуць магчы вясьці культурна-нацыянальную працу. Далей гаворыць, пас. Гломбінскі цьвердзіў, што прадстаўнікі Беларусаў не павінны браць удзелу ў дзяржаўных актах, на што Тарашкевіч адказаў, што ўсе пытаньні, якія парушаюцца ў Сойме маюць характар дзяржаўных актаў і ён, як прадстаўнік Беларускага Народу, мае абавязак учасьця ў гэтых актах. Расчараваньне Тарашкевіча вынікла з незаспакаеньня урадам інтэрвэнцыі яго ў справе скасаваньня 4 пасадаў вучыцялёў у Віленскай Беларускай Гімназіі. Пры апрацоўваньні языковых уставаў Тарашкевіч ня верыў, каб яны прынясьлі якую-колечы радыкальную зьмену. У часе 1924—1925 гадоў у Беларускім Народзе зазначылася горыч і жаль вынікам асобных польскіх палітычных пачынаньняў. Тарашкевіч быў ідэйным чалавекам. На падставе языковых уставаў беларускія школы скарэй былі зачынены чым адчынены, бо з ліку адчыненых пры нямецкай акупацыі 200 беларускіх школ асталося каля 20. Беларускаму вучыцельству адмаўляна ў кваліфікацыях. Ніводзен з учасьнікаў курсаў для беларускіх вучыцялёў у Кракаве ня быў вызначаны вучыцелем у беларускай школе. З размоваў з міністрамі і сам, як віцэ-міністар, Тугут сьцвердзіў, што была пляновая і сьведамая акцыя ў нішчэньні беларускага школьніцтва польскім урадам.

А. Луцкевіч ня ўнікаў супрацоўніцтва з Палякамі. Беларускі Пасольскі Клюб спачатку ішоў з польскаю дэмакрацыяй. Пазьней, дзякуючы незрэалізаваньню беларускіх дамаганьняў, да якіх урад не шкадаваў абяцанак, радыкальны кірунак узяў верх. Бунтарскай акцыі ні Тарашкевіч ні клюб не вялі. Пастанова аб залажэньні беларускай вучыцельскай сэмінарыі ня была выканана.

Праф. **Юндзіл** гаворыць аб братох **Луцкевічах,** як працаўнікох на культурнай ніве.

Пасол **Выгоцзкі** падчырківае, што абодва Луцкевічы былі нацыяналістымі. Беларуская школа, мова, лемантар—гэта галіны іх дзейнасьці. Луцкевічы ня былі кар'ерыстымі, бо часта ня мелі чым плаціць за абед. А. Луцкевіч пасьвяціў сябе культурнай працы і барацьбе за нацыянальныя правы.

Ксёндз **Мілёх** і д-р **Бартэль** гавораць аб Астроўскім, як аб чалавеку добрай апініі.

Абрамовіч З. характэрызуе Астроўскага, як беларускага нацыяналістага і падчырківае, што Астроўскі скардзіўся яму на тое, што ў „Грамаду“ ўвайшоў небеларускі элемэнт.

Пасол **Я. Станкевіч** у сваім паказаньні падчырківае, што А. Луцкевіч зьяўляецца піанэрам і кіраўніком нацыянальнага беларускага руху.

У 34 тым дні дапрашываліся між іншымі: царкоўны стараста **Рышкевіч,** пшадоўнік **Стэппэль, Крэс,** Грыневіч, **Сьвістун,** Пасныш, **Юхневіч. Карніловічы,** Паўлоўскі, Петрашонак, **Кавалёнак.** Усе яны даказвалі нявіннасьць цэлага раду асобаў, даводзячы беспадстаўнасьць закідаў акту абвінавачаньня.

Польска-беларуская „спадарка“.

Газэта „Грамадзянін“ піша, што пас. Янка Станкевіч і прадстаўнікі польскае дэмакратыі Віславух і Кісель здалі на зацьверджаньне адпаведным уладам статут „Польска-Беларускага Гаспадарчага Таварыства“.

Як відзім, дык палянафільскае спадаровае шыла туга, але-ж вылезла па паверх нашай сучаснасьці. Цяпер, дык прынамсі кожны зразумее, што такое спадар Я. Станкевіч. Прынамсі гэтым адкрытым польска-беларускім „спадараваньнем“ выдаў сябе з галавою, паказаўшы каму і як ён служыць.

Жалаба Літвіноў на каталіцкага арцыбіскупа.

Літоўскі часовы Камітэт у Вільні падаў жалабу на віленскага каталіцкага арцыбіскупа папскаму паслу пры польскім урадзе ў Варшаве.

У сваей жалабе Літ. Час. К-т піша, што Літвіны дазналі і дазнаюць ад арцыбіскупа многа крыўдаў і несправядлівасьці. Арцыбіскуп ня толькі што не бярэ пад увагу патрэбы Літвіноў у іх рэлігійным і касьцельным жыцьці, але-ж наадварот, тасуе такія рэчы, якія вельмі балюча адчуваюцца Літвінамі. Усё гэта ў тэй жалабе падцьверджаецца фактамі, якія нават польскія газэты (Кур'ер ВіленскІ) прызнаюць часткова праўдзівымі.

Запярэчаньне.

У № 6 газэты „Грамадзянін зьмешчаны артыкул:“ Ці варта пераходзіць на хутары?“ і падпісаны „Зыркі“.

Дзеля таго што шмат хто можа думаць, што гэта той самы „Зыркі“, які піша агляды „Вокам па свеце“ ў „Сялян. Ніве“, гэты падаю да ведама, што ў газэце Грамадзянін, не супрацоўнічаю, а проці карыстаньня маім поднісам пратэстую.

Зыркі.

Ў гнілы паркан, і лом сабралі,
Ды шыбы ў вокны паўстаўлялі,
Бо ня любілі непарадку,
І пачалі жыць зноў спачатку.
Ды йзноў бяда: праз год вясною
Згарэла хата з варыўнёю
І ўвесь набытак, што быў ў дому.
Пажар той выбухнуў, як з грому,
Хоць ён і меў свае прычыны.
Як на бяду, пашлі мужчыны
І Ўладзік з імі ў рассыпную:
Адзін ў лес, той да адбору,
З сахою трэці ў гэту пору
Араў дзесь пасеку старую;
Дык што магла з дзяцьмі малымі
Зрабіць жанчына адзінютка?
І ўсё згарэла дачысьцютка,
Прапала марна ў чорным дыме.
Зазнала жалю гаспадыня:
У агні згарэла яе скрыня
З ўсім пасагам і набыткам;
Прапалі хусты яе, сьвітка,
Згарэлі кросны, рад багоў
І грошай сорак сем рублёў.
Хоць, праўда, Костусь не збаяўся
І сьмела з пожарам змагаўся:
Звалок гарошыны з пасьцелі,
Тагды, як вопраткі гарэлі,
І з імі доўга ён насіўся,
Аж покі зруб не паваліўся,
Бяда, хоць плач, і дзе дзявацца?
Куды ад холаду схавацца?
І маці з дзеткамі малымі.
Нядзелі дзьве жыла з сваімі.
А на пажарышчы часова
Зьявілася новая будова —
Зямлянка-будачка малая,
У вадно вакенечка' крывая,
Але да часу добра й гэта.
Тымчасам сонца йшло да лета,
Дык так-сяк кідаліcь, качаліcь,
Хоць дужа з горам спазнаваліcь.
Каля зямлянкі тут прыветна
Гарэў агоньчык чуць прыметна,
Абы ня зьвёўся. Вечарамі
Тут маці ўходжвалась з гаршчкамі,
Сям'і вячэру гатавала.
Тагды зямлянка ажывала:
Сьмяяліcь дзеці, мятусіліcь,
Як рыба ў букце, варушыліcь,
Бярвенцы, трэсачкі сьцягалі
Ды на агоньчык падкідалі.
Шугала полымя праворна,
Як-бы чагось каму сьмяялась
І то свавольна ўгору рвалась,
То расьцілалася пакорна.
А ветрык, злодзей, ня стрывае,
З-за хаткі хітра налятае,
Ў агоньчык раптам уварвецца;
Агонь туды-сюды матнецца
І дымам ветра адбівае,
Як-бы тых жартаў ня прыймае,
А на двары ўжо вечарэе,
І ночка блізка, змрок гусьцее,
Агоньчык колер свой мяняе
І з чырван-жоўты блеск прыймае;
І моўкнуць птушкі ў цёмным лесе;
Баранчык божы ў паднябесьсі
Бляе маркотна над балотам,
Як-бы шукае ён каго там,
І гэта смутнае бляяньне
Ў цішы балот у час зьмярканьня
На сэрцы жалем аддаецца
І ў душу журбаю ліецца
І мары розныя наводзіць,
Як тыя хмаркі на заходзе,
Што без сьлядочка, быццам цені
У тужлівым нікнуць задуменьні.
Маўкліва-сьцішна ўсё ў прыродзе!
Напрацаваўшысь, спачываюць
Ўсе старэйшыя, хто ў хатцы,
А хто ў гумне ва ўсёй апратцы —
І гэтак ночкі прасыпаюць.
І вось, бывала, вечарамі
Каля агоньчыку, часамі,
Алесь і Костусь засядзяцца.
А як ўжо пачне зьмяркацца
І зоркі ў небе замігаюць,
Пужаць іх страхі пачынаюць.
Тады браты радком садзяцца,
Плячо ў плячо, але прызнацца.
Што страшна ім, ніхто ня хоча.
— Алесь! ты чуеш, як рагоча
Ў беразьняку баранчык божы?
Але ці ведаеш, з чым схожы
Той дробны рогат? Мне здаецца,
Антось Тацянін так сьмяецца! —
І хлопцы ўраз зарагаталі,
Ды ўраз-жа сьмех той адарвалі:
Вакол было ўсё так спакойна,
Дык гэты сьмех нейк няпрыстойна
Сюды, ў пакой начны, ўрываўся —
Самым ім дзікім ён здаваўся.
Маўчаць яны. Касьцёр палае,
Вакол усёды цьма густая
Пільнуе плямку агнявую
І гэту норку залатую,
Што ў нутрах цьмы агонь сьвідруе,
Каб зьнішчыць блеск. Агонь сярдуе
І цьме ніяк не паддаецца;
Часамі полымя прарвецца,
І цьма сярдзіта схісянецца,
Адскочыць далей на паўкрока.
Агонь blішчыць, як воўча вока.
Паволі дрэўцы дагараюць
І ціха іскрачкі ўзьлятаюць
І гаснуць борзда без сьлядочка.
Ўжо позны час, глыбока ночка,
А хлапчукі сядзяць маўкліва
І навакол глядзяць пужліва.
У іх фантазіі дзяцінай,
Затканай страху павуцінай,
Устаюць начныя страхі, здані,
І зыкі чуюцца пагані,
Чараўніка і чараўніцы
І лопат крыльлямі пачніцы.
А кожны куст ім дзеда родзіць,
Таго, што ўсюды лазіць, ходзіць
З мяшком і мыліцай-кульбою
І з доўгай сівай барадою,
Ідзе і дзетак забірае,
Сьлед барадою замятае.
На полі неба лес страхлівы
Стаіць зацяты, нярухлівы.
Што ён ў сабе цяпер хавае?
Снуецца нечысьць там ліхая,
Сьмярцьвец пад ёлкай прытуліўся,
На іх цяпер утарапіўся
І зараз мёртваю рукою
Пачне хрысьціць перад сабою,
Каб рух адняць, скаваць іх сілу,
Каб зацягнуць іх у магілу.
Там ходзіць страшны воўк-бадзяга,
Разбойнік крадзецца, туляга,
З акрываўлёнаю рукою
І з страшнай цяжкай булавою,
Шалёны бегае, пужае,
Каго ні стрэне — усіх кусае...
— Ну, што, брат Костусь, ці баішся?
Куды так пільна ты глядзіш ўсё?! —
Алесь паціханьку пытае
І руку брата ня пускае.
— Ці бачыш што? — Не, так, нічога! —
Гаворыць Костусь, а ў самога
На лоб кучомка напаўзае...
— Мо, пойдзем, братка? - ён гаворыць
Алесь ахвоцен і ня спорыць.
Браты за рукі пабяруцц,
Ў зямлянку вобцас панясуцца.

(Далей будзе).

Беларуская справа ў Польшчы.

„Przełom“ № 5, 1927 г. пісаў:

„Калі ўсьведамім сабе васьмілетні пэрыяд польскіх урадаў на землях Заходняй Беларусі, дык мусім адкрыта сказаць, што нарастаньне апазыцыйных настрояў у беларускім грамадзянстве зьяўляецца нямінучым лёгічным наступкам нашых урадаў. Ніводная абяцанка з Віленскай Адозвы Галоўнага Павадыра ня была зьдзейсьнена. Ніводнае пажаданьне, ніводная патрэба беларускага народу, ці то ў галіне школьніцтва, ці то ў справе помачы адбудовы зьнішчаных гаспадарак, ці то ў справе правядзеньня зямельнай рэформы на карысьць мясцовага жыхарства ня была ўзята пад увагу.

Астаўленьне большай часткі беларускіх земляў пад уладаю СССР дало новаму суседу магчымасьць ініцыятывы ў справе ўрэгуляваньня беларускай справы, з чаго ён і скарыстаў, творачы незалежную Беларускую Рэспубліку са сталіцаю ў Менску. Рэч простая, што адносіны істнуючыя на Савецкай Беларусі далёкія ад ідэалу, доказам чаго зьяўляюцца паважныя палітычныя працэсы, як напр. працэс лістападаўцаў. Ня можа быць сумліву, што ўсе дзяржаўныя п . таньні, культурныя і гаспадарчыя вырашаюцца ad majorem gloria (для большай славы) бальшавізму, ці камунізму. Аднак-жа, калі глянем на тысячы ніжэйшых і сярэдніх школ, на ўнівэрсытэт у Менску, калі сцьвердзім беларусызацыю Ўсходняй Беларусі, якая разьвіваецца пад наглядам менскага ўраду і пры бяссумліўным удзеле мясцовага жыхарства — дык мусім прызнаць, што козыр, які астаўся ў руках Саветаў у відзе Менска, вельмі ўмела выігрываецца адносна да нашага беларускага насельніцтва“.

Гэтак пісаў орган „Зьвёнзку Направы Рэчыпаспалітай“ аднаго з галоўных кітоў, на якім трымаецца сучасны ўрад. Але-ж пасьля гадавога тэрміну ад таго часу, як напісаны былі гэтыя словы, ці паварушыўся гэты кіт, каб узяць пад увагу хоць адно пажаданьне ці патрэбу Беларускага Народу?

НАВІНЫ.

— **Справа сэн. В. Рагулі.** Віленскі Апэляцыйны Суд вызначыў на 8 гэтага траўня разгляд справы сэн. В. Рагулі. Выклікаюцца сьведкі ў гэтай справе: начальнік бясьпечнасьці віленскага ваяводзтва п. Кіртыкліс і ўрадовец таго-ж адзелу п. Ракоўскі.

— **Справа Бел. Грамады.** У працягу мінулага тыдня віленскі Акружны Суд разглядаў г. зв. „dowody rzeczowe“. Разгледжаны былі ўжо паперы, якія былі забраны пры арышты у паслоў, некаторых абвінавачаных, у гуртках і ў цэнтральным сэкрэтарыяце. А таксама разгледжана і аружжа, якое знойдзена ў некаторых вінавачаных. Як падалі некаторыя віленскія газэты, дык камісія экспэртаў, што да баявое прыгоднасьці прызнала гэтае аружжа ня прыдатным.

Экспэрты, якія кантралявалі кнігі Беларускага Коопэратыўнага Банку, далі справаздачу суду, у якой сцьвердзілі, што кнігі знаходзяцца ў поўным парадку.

4 г. траўня гутаркі старон, г. зн. пракуроры будуць даказваць віну, а адвакаты нявіннасьць арыштаваных грамадоўцаў.

— **Спэктакль у Белар. Інстытуце Гасп. і Культуры.** У суботу 12 г. траўня, у Беларускім Інстытуце Гаспадаркі і Культуры адбудзецца спэктакль. Адыграна будзе п'еса „Янка канцавы“ Каз. Сваяка.

— **Другія ўгодкі сьмерці К. Сваяка.** У нядзелю 6 г. траўня прыпадаюць другія ўгодкі сьмерці знанага беларускага паэта К. Сваяка (кс. К. Стэповіча). Беларускае грамадзянства гатуецца адпаведна ўспамянуць яго.

— **Лекцыя ў Бел. Інстытуце.** У мінулую нядзелю 29 красавіка ў Бел. Інстытуце Гаспадаркі і Культуры Беларускі Студэнскі Саюз наладзіў лекцыю.

Лекцыю аб „Лірычнай творчасьці К. Сваяка“ чытаў студэнт Вялецкі.

ВЕСТКІ З КРАЮ.

З хама Ды ў падпанкі.

(в. Сашыца, Пружанскага пав.)

У нашай Селецкай воласьці, Пружанскага павету ў 1926 годзе выбралі сяляне войтам беларуса Аляксандра Скробата з в. Сашыцы. Да гэтага часу войтамі былі ў нас палякі, дык, калі прайшоў беларус, усе ўцешыліся думаючы што свой чалавек будзе лепшым. Але-ж п. Скробат адразу стаў адчуваць сябе панам, ды папанску абходзіцца з людзьмі, нават і са сваімі аднасяльчанамі. Гэта дык яшчэ мо' было-б і ня надта прыкра, калі-б у прадвыбарным часе пан Скробат не агітаваў за адзінку. Гэтую працу на карысьць дужым князём абшарнікам Радзівілу і Сапезе ды ім падобным пан Скробат правадзіў нават і ў роднай вёсцы Сашыцы. Тут дык і зразумелі сяляне, што вайтоўства п. Скробата не апраўдала іх надзеяў.

Сербак.

Працы Гуртка Інстытуту ў вёсцы Чапельшчына, Вялейскага павету.

18 сакавіка с. г. агульны сход сяброў Гуртка, выслухаўшы справаздачу за апошні год, прыняў да выкананьня наступны плян працы: 1) Утрымаць у вёсцы Кастыках Бібліотэку — Чытальню, 2) зладзіць спектаклі — вечарыны. 3) адкрыць спажывецкую коопэратыву ў вёсцы Ерхах.

Карыстаньне біяліотэкамі будзе бясплатна, за атрыманьне кніг на дом пастаронньнія плацяць па 20 грошаў у месяц. Спектаклі — вечарыны платныя — ад 30 до 50 грошаў з глядзельніка.

Урад Гуртка зацьверджаны ў наступным складзе асоб: старшыня А. І. Беганскі, скарбнік П. Дыканец, сэкрэтар І. А. Беганскі, заступнікамі І. Чайкоўскі і А. Лабуніч.

Бібліотэка — Чытальня адкрыта для карыстаньня 22 красавіка (заява ў Старраства пісьменна зроблена 10 сакавіка г. г. за № 1).

Бібліотэка вельмі бедная на кнігі і інш. Грошаў на пакупку ня мае. Пажадана, каб добрыя грамадзяне і ўстановы дапамаглі прысылкай літэратуры, газэт і журналаў.

—

25 сакавіка старшыня А. Б-і зладзіў у вёсцы Ерхах сходку грамадзян, жадаючых адкрыцьця спажывецкай коопэратывы. Пазнаёміўшы сабраўшыхся з мэтамі і заданьнямі коопэратывы, дакладчык запрапанаваў прыступіць да арганізацыі коопэратывы. Сход згадзіўся назваць: „коопэратыва спажыўцоў „Гаспадарка“ у в. Ерхах“. Раён дзейнасьці тры гміны. Прадажу вясьпі для сяброў і пастаронніх толькі на налічныя грошы. Разьмер пая — 16 зл., якія можна ўнясьці ў два тэрміны — 8 зл. пры ўступленьні ў сябры, а апошнія 8 зл. у працягу трох месяцаў. Уступныя — 2 злоты. Для павялічэньня капіталаў — рабіць пазычкі ў агульнай суме ня больш сумы сяброўскіх і ўступных уплатаў разам, — у коопэратыўных банках і прыват. асоб на час азначаны і ня меньшы як на паўгода, трымаць такжа і ўклады на ашчаднасьць ня менш, як на паўгода пад працэнт ня вышэй 8 проц. гадавых, затым прымаць беспрацэнтныя авансы пад забор тавару ўва ўсякай суме. Тавары трымаць толькі самыя неабходныя для селяніна.

На астатку тайным галасаваньнем выбралі Ўправу (урад) з трох асоб — Ант. Хаванскага ды Івана Чайкоўскага і заступнікаў: Антона Чайкоўскага, Мікалая Вячэрскага і Аляксандра Лобыніча, якой даручылі прымаць сяброў і складкі ад іх, а затым у месячны срок склікаць сходку ўсіх сяброў. Выбар Рады коопэратывы, прыняцьце бюджэту даходаў і расходаў на наступны год, а такжа аканчальную арганізацыю і замацаваньне коопэратывы праз Уладу адкладаецца да гэнай сходкі.

Трэба адзначыць, што ў мінулыя гады „разрухі“, і пазьней, у ваколіцы рабіліся пад відам коопэратываў нейкія благенькія крамкі для прадажы, нічога згоднага да коопэрацыі ня меўшыя, якія у грамадзян вытварылі надта ня прыхільны пагляд, а таму і наш сёняшні пачатак некаторыя прыймаюць з недаверам і нават з іроніяй, а болей цёмным і нясьведамым ды яшчэ ворогам грамадзянскага аб'яднаньня гэта дало повад к таму, каб злосна памалоць языком проці добрага пачыну. Але-ж ёсьць і такія, якія ведаюць, что коопэрацыя — гэта сьвятое і вельмі карыснае „дело“ для працоўнага селяніна, якому коопэрацыя найлепш можа даць болей сьветлую і лепшую будучыню, і чым чалавек бяднейшы, тым коопэрацыя для яго ёсьць патрабнейшай. Вядома, что надзея гэтых разумнейшых сьведамых грамадзян возьме верх і коопэратыва будзе зарганізована і будзе жыць пасьпешна нават у Ерхаў.

Сябра.

НАШАЯ ПОШТА.

Ап. Шывалу. Даўнасьць яшчэ не зайшла, маеце права на 1/8 часьць усяе маемасьці бацькі (зямлі, будынкаў, калі гэтыя будынкі былі ўласнасьцю бацькі).

Сьветавастокаву. „Саха“ цяпер ня выходзе.

Аўдзею Саўцы. Газэту ня спыняем, прысылайце падпіску.

Касьцюкевічу Я. Газэту пасылаем ад пачатку красавіка.

Гаспадарскі аддзел.

(*З кнігі агранома Люста*).

16. Які ўплыў аказвае падсьцілка на якасьць гною.

Добрая падсьцілка павінна: 1) сільна ўбіраць у сябе жыжку; 2) мець пруткасьць; 3) лёгка перагніваць у зямлі і 4) стварваць мягкае, сухое і цёплае ложа для скаціны. Калі падсьцілка дрэнна ўбірае ў сябе жыжку, дык яна будзе прасочвацца ў зямлю, ці сьцякаць з хлява, а гэта, ведама, зусім непажадана, бо ў жыжцы ёсьць шмат спажыўных матэрыяў, галоўным чынам — азоту і калі. Пруткай падсьцілка павінна быць дзеля таго, каб гной ня надта зьбіваўся, ад чаго ён шмат траціць ў сваіх якасьцях. Хуткае перагніваньне ў зямлі падсьцілкі патрэбна дзеля балей хуткага ствараньня з яе перагною, ад якога паляпшаецца грунт. Калі падсьцілка доўга ня гніе, дык яна будзе даўжэйшы час ляжаць у зямлі без карысьці,

На падсьцілку ўжываюцца розныя матэрыялы: салома, торф, лісьцё дрэваў, зямля, апілкі, хвоя і інш. Лепшай падсьцілкай зьяўляецца салома: яна вельмі добра ўбірае ў сябе жыжку, не дае зьлягацца гною, лёгка перагнівае ў зямлі і стварае цёплую і сухую пасьцелю для скаціны. Добра ўцягае жыжку і торф, але ён не такі пруткі, як салома, а таму гной сільна ўтоптываецца ў сплошны пласт і, апрача таго, торф не стварае такога сухога ложа для скаціны, як салома. Усё-ж такі тарфяная падсьцілка гэтак добрая, што заслугоўвае на поўную ўвагу гаспадароў, тым балей, што саломы на падсьцілку часта не хапае. Усе іншыя падсьцілачныя матэрыялы незраўнана горшыя за салому і торф, але горш усіх зямля: ад яе ствараецца ў хляве гразь. У некатарых месцах сяляне ўжываюць на падсьцілку хвою, але яна мала ўбірае ў сябе жыжкі і вельмі трудна загнівае ў зямлі. Калі не хапае аднэй саломы, дык пажадана карыстацца на падсьцілку і іншымі матэрыяалмі ўспомненымі вышэй — мяшаючы іх з саломаю.

Ад рознай скаціны атрымліваецца неаднолькавы гной. Усім ведама, што конскі гной паляпшае зямлю мацней, чым гной ад рагатай скаціны, гэта залежыць, ад таго, што коні кормяцца лепш, чым каровы, а падругое ад таго, што конскі гной ня так вадзяністы, як гной рагатай скаціны, вынікам чаго ён перагарае ў зямлі хутчэй, чым гной іншае жывёлы. Авечы гной яшчэ менш перагнівае, чым конскі. Горш ад усіх той гной, які атрымліваецца ад сьвіней.

16. Які ўплыў на якасьць гною аказвае будова хлявоў.

Вельмі часта бывае так, што зямля ў хляве бывае з аднаго боку ніжэй, а з другога вышэй, вынікам чаго гнаёвая жыжка выцякае на вонкі і прападае без карысьці. Таму дапускаць няроўнасьць зямлі ў хляве ні ў якім выпадку ня трэба. Далей, ува многія хлявы звонку зацякае дажджавая вада і псуе гной; каб гэтага ня было, трэба хлявы акопваць канаўкаю.

Гнаёвая жыжка мае ў сабе шмат сялетры, дзеля гэтага яе трэба шчадзіць. Часта бывае, што жыжка з гною прасочваецца ў зямлю. Каб гэтага ня было, трэба будаваць хлявы так: вынуць ува ўсім хляве пласт зямлі вяршкоў у 3—4 таўшчыні; выемку добра выраўняць і ўтрамбаваць глінаю, і, пасьля, засыпаць рыхлаю, перагнойнаю зямлёю нараўне з краямі. Пры вывазе гною, трэба, абавязкава выбіраць і вывозіць на поле ўвесь гэты насыпны пласт зямлі, у якім зьмяшчаецца шмат жыжкі, якая прасачылася ў яго з гною.

12. Як трэба вывозіць гной.

Здараецца ў нас гэтак, што пасьля вывазу гною на поле пакідаюць яго ляжаць на ральлі ў кучах вельмі даўгі час і да разбіўкі і загоркі яго прыступаюць не раней таго, ях будзе вывезены ўвесь гной з хлява. Лежачы доўгі час у кучах, гной сільна саграваецца, вынікам чаго значная яго частка перагарае і прападае для гаспадаркі безкарысна; тады, як пры загорцы гною зараз-жа пасьля вывазкі яго, тая частка яго, якая ў кучах пасьпела-б згарэць, дае ў зямлі перагной і паляпшае грунт. Пакіданьне гною ў кучах шкодзіць яшчэ тым, што, у выпадку дажджлівай пагоды, з куч вымываецца ў зямлю шмат азоту, вынікам чаго грунт аказваецца ўгноеным нераўнамерна: на мясцох, дзе ляжалі кучы, грунт бывае ўгноеным добра, а на усім полі блага, бо сюды пападае ўжо перамыты гной. Самая-ж значная шкода ад доўгага ляжаньня гною ў кучах заключаецца ў тым, што пры гэтым улятае ў паветра шмат спажыўных для расьлін матэрыяў. Выясьнім гэта.

Рэзкі і едкі запах, асабліва сільна адчуваны тады калі раскопваюць гной у хляве пры накладцы яго на вазы, залежыць ад асобай вельмі лёткай матэрыі, якая знаходзідца ў гнаёвай жыжцы. Гэтая-ж самая матэрыя знаходзідца і ў нашатырным сьпірце. Моцны запах нашатырнага сьпірту залежыць ад гэтай матэрыі, званай аміякам. Вось гэты аміяк, як праўдзіва дазналіся вучоныя, нераходзіць у зямлі ў сялетру. Значыць, аміяк — матэрыя вельмі цэнная, якою трэба даражыць, бо ён вытварае, іменна, той корм для расьлін, якога звычайна ў зямлі мала. Між тым, аміяк пры ляжаньні гною ў кучах і выходзіць у паветра, траціцца без карысьці.

З усяга сказанага вачавідна, што пакідаць гной у кучах ня сьледуе, а трэба зараз-жа пасьля вывазкі раскідаць яго па полі і загараць. Загорваць-жа гной зараз пасьля вывазкі большасьць сялян ня ў стане, бо для адначаснай вывазкі і загоркі гною ў іх не хапае ні коняў, ні рабочых рук.

Як-жа быць у такім выпадку?

А вось як: зараз-жа пасьля вывазкі трэба раскідваць гной. Раскіданы гной не перагарае і аміяку выходзіць з яго вельмі мала, бо, у выпадку сухой пагоды, разьбіты гной хутка высыхае, а з сухога гною аміяк ня ўлётваецца; калі-ж стаіць дажджлівая пагода, дык аміяк вымываецца дажджом з гною ў грунт, адкуль ён улётніцца ўжо ня можа, бо зямля мае здольнасьць яго затрымліваць. Калі гной разьбіты, дык ня можа быць нераўнамернага ўгнаеньня грунту азотам, як гэта бывае пры пакіданьні гною ў кучах.

18. Колькі гною трэба ўжываць на ўгнойваньне грунту.

Колькасьць гною, патрэбнага для ўгнаеньня грунту, залежыць ад якасьці грунту. На гленістыя, вязкія і халодныя грунты, у каторых гной доўга не перагарае, для поўнага ўгнаеньня трэба вывозіць да 3000 пудоў гною (150 двацаціпудовых вазоў) на дзесяціну (гэктар). На грунт лёгкі, пясчаны, у якім гной перагарае хутка, трэба, для ўніканьня выляганьня хлябоў, класьці гною менш, а іменна: 1500—2000 пудоў, г. ё. 75—100 вазоў, па 20 пудоў кожны, на дзесяціну (гэктар). На грунты сярэдняй якасьці, ня вельмі вязкія і ня вельмі рассыпістыя, трэбуецца гною сярэдняя колькасьць — 2500 пуд., ці 120—130 вазоў.

Рэдактар і выдавец А. Герасімчук.

Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны — Вільня, Людвісарская 1.